

Guia didàctica

Fet religiós i societat a Catalunya

Fundació Privada Educativa Vedruna-Barcelona

Direcció: Ramon Rial

Assessorament metodològic: Montserrat Fleck

Equip de treball: Conxita Baños, Roser Canela, David Busquets, M. Antònia Martínez,
Núria Mas, Mados Puig, Àngels Sánchez i Pepita Vidal

Il·lustracions de Joan Peiron

Edicions l'Àlber

Guia de programació

1. Presentació	3
2. Introducció	4
3. Objectius generals d'etapa treballats en segon curs de secundària	5
4. Segon curs d'ESO	7
a. Objectius que cal assolir per unitats	
b. Recorregut metodològic i situacions de treball	
c. Continguts (conceptes, procediments i actituds)	
d. Procediments d'avaluació	
5. Connexions amb altres matèries	19
6. Contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques	21

I. Presentació

Exposem, en aquesta guia, el conjunt d'aspectes que fonamenten el material elaborat. Per fer-ho de manera senzilla i que pugui servir de programació d'aula i d'escola ens hem proposat:

1. Narrar, de forma simple, l'objectiu central de cada unitat a tall d'introducció.
2. Exposar els objectius generals d'etapa que es treballen en aquest volum.
3. Concretar els objectius específics per unitats.
4. Descriure un possible procés metodològic per a desenvolupar cada unitat¹.
5. Concretar els continguts per unitats tot desglossant-los en conceptes, procediments i actituds.
6. Comentar algunes indicacions per a l'avaluació.
7. Deixar constància de les connexions de la matèria de Cultura Religiosa amb la resta de matèries curriculars.
8. Explicitar la contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques.

No hem entès, *en cap cas*, aquesta guia com un solucionari, sinó com un seguit de pautes que puguin permetre treballar amb més sentit el conjunt d'unitats que es presenten. Esperem que sigui útil per a la vostra programació d'aula. Ens podeu fer arribar els vostres comentaris a www.eduvedruna.org/barcelona a l'apartat "materials de cultura religiosa" o bé a www.alber.cat.

¹ Nivells de treball - Recorregut metodològic:

Indiquem el recorregut metodològic que és possible realitzar, a cada unitat, centrat en tres nivells d'aproximació que són graduals:

Nivell d'experiència: és el punt d'inici de cada unitat. Es planteja una situació propera a l'alumne/a a partir d'un fet concret, d'una vivència o d'un aspecte de la vida quotidiana. En aquest nivell, l'alumne/a s'adona que es tractarà un tema que l'afecta en el dia a dia.

Nivell de valor o de sentit: a partir de les experiències dels mateixos alumnes o de l'experiència presentada es procura extreure'n o descobrir-ne un valor determinat que es treballa i s'analitza a partir de diferents exercicis.

Nivell de transcendència: Del valor presentat i treballat es presenta i se n'estudia el valor des del sentit transcendent, partint del fet religiós cristià. Posteriorment, es presenta com es viu aquesta mateixa vivència en una altra cultura religiosa. Es procura remarcar, sempre que és possible, allò que uneix en el fet religiós.

2. Introducció

Tenint en compte el moment educatiu i les característiques dels alumnes de secundària, hem optat per presentar, en **el segon curs de secundària**, una proposta de material que pretén situar els nostres alumnes en un doble marc:

- El marc de la realitat social i religiosa que viu avui Catalunya i que està caracteritzada per una diversitat i una pluralitat religiosa, immersa en una societat laica.
- El marc històric, geogràfic i artístic que ha anat definint la història del nostre país, tot descobrint-ne el paper històric vital que hi ha tingut l'església catòlica i descobrir-ne, a la vegada, la seva presència actual.

Per tal de fer-ho possible, el material s'ha estructurat en vuit temes que desenvolupen aquestes qüestions que trobareu desglossades en cada una de les unitats:

1. El fet religiós a la nostra societat
2. Com s'organitza l'església?
3. Anàlisi del paisatge
4. Biografies
5. Cultura, salut i educació
6. Un recorregut per l'art de Catalunya
7. La justícia, una preocupació de tots
8. Reptes

3. Objectius generals de l'etapa de Secundària Obligatòria

Nota inicial

La falta d'un currículum compartit i oficial de "Cultura Religiosa" ha fet que la redacció dels objectius generals d'etapa que es treballen en aquests materials s'hagin elaborat prenent com a punt de referència els *Objectius Generals de l'àrea de Religió Catòlica* publicats per la Generalitat de Catalunya amb data de l'any 1992. Hem realitzat una adaptació d'aquests Objectius Generals, fent les modificacions oportunes que s'avenen al concepte de "Cultura Religiosa" i realitzant una lectura adaptada al moment present. No existeix, per ara, cap altre marc de referència més actualitzat i compartit a Catalunya que assenyali uns objectius generals d'etapa. En la redacció s'han tingut també presents algunes propostes elaborades pel Centre UNESCO de Catalunya en el document *Cultura Religiosa per als ciutadans de demà (2001)*.

Tot seguit, indiquem -a la columna de l'esquerra- els objectius per a tota l'etapa de secundària i a les tres columnes de la dreta el treball d'aquests objectius en cada curs. Cal dir que la insistència en un objectiu més que en un altre no queda reflectida a la graella però que en la suma dels tres cursos treballats, s'assoleixen tots ells.

En acabar la etapa l'alumnat ha de ser capaç de:

Objectius generals	1	2	3	4
Seleccionar documentació sobre el fenomen religiós, utilitzant fonts adients i metodologies, instruments i llenguatges apropiats que ajudin a comprendre'l d'una manera crítica.				
Descobrir i identificar els elements més rellevants de les principals tradicions religioses del món contemporani.				
Accedir, a través de la identificació i comprensió del llenguatge propi de la religió, a les interpretacions que les religions fan sobre la condició humana i sobre el sentit del transcendent.				
Identificar el fet religiós cristià com a element determinant de la cultura mediterrània i com a una de les respostes multitudinàries i plurals a l'impacte de la transcendència en l'home.				
Situar i usar les principals fonts del cristianisme en el seu origen, forma i finalitat, a través d'alguns criteris d'interpretació de l'Església catòlica, i actualitzar la informació que aporten.				
Identificar Jesucrist com a nucli central del fet cristià, en el seu missatge, vida i actualitat i en la realització històrica de l'Església.				
Reconèixer i valorar críticament el significat de l'Església per als cristians, amb el descobriment de la seva aportació històrica en la construcció i el creixement de la societat europea, i especialment de la catalana.				
Interpretar el significat dels signes i símbols religiosos més rellevants, prestant atenció especial als sagraments i a les pràctiques religioses més esteses al seu voltant.				

Mostrar coneixement d'alguns textos bíblics, del magisteri eclesial i de la història de la teologia més fonamentals de la fe catòlica que constitueixen el nucli essencial o una reflexió important del missatge cristià, per tal de comprendre i expressar adientment el vocabulari i les formulacions de la fe.				
Analitzar els principis i continguts de la moral catòlica, les seves possibles projeccions a les situacions concretes i les actituds personals que conformen l'ésser cristià.				
Conèixer les aportacions que fan les diferents tradicions religioses al sentit religiós de l'ésser humà.				
Valorar i respectar el patrimoni religiós, artístic i cultural a través del llenguatge simbòlic de l'arquitectura, la pintura, la literatura, la música i la litúrgia, com a expressió de les grans etapes de la història de l'Església, especialment a Catalunya.				
Valorar els aspectes positius i negatius de la cultura on és immersit, a partir d'un discerniment dels valors proposats per aquesta cultura que suposi una autocrítica constructiva i un profund respecte a les diverses opcions i creences.				
Sensibilitzar-se i interessar-se pels problemes i els reptes del moment present, comportar-se segons uns valors, actituds i normes responsables i solidaris.				
Respectar i valorar l'experiència religiosa o qualsevol procés d'identificació d'una consciència moral amb sentit crític, sense judicis previs, acceptant-los com una manifestació profunda, humana i cultural.				

Unitat 1 El fet religiós a la nostra societat

Objectius específics de la unitat

- Constatar la presència de fets religiosos en la nostra societat laica.
- Adonar-nos que la vivència dels fets religiosos ha canviat amb el temps i en les generacions.
- Analitzar un aspecte religiós, el de les *campanes* i els *campanars*, des de diferents àmbits de la vida de les persones.
- Conèixer la presència actual de moltes religions en l'espai geogràfic català.
- Analitzar la distribució de llocs de culte catòlics en el mapa de Catalunya.
- Conèixer la proporció que representen cada una de les principals tradicions religioses en el panorama mundial.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Preguntar-se, a partir de les vivències personals dels alumnes, quina és la presència de fets religiosos en la nostra societat, cada vegada més caracteritzada com a "laica". Per fer-ho, podem partir de la diferent experiència que tenen les persones joves, en referència a les més grans, en relació a la manera de viure els fets i les celebracions.

Nivell de sentit o de valors

- Adonar-se del valor que han tingut els fets religiosos en la nostra societat a partir de l'exemplificació de l'ús de les campanes i dels campanars. Observar que la presència de les campanes ha deixat rastres en la nostra llengua (frases fetes), en la nostra arquitectura i va marcar, durant segles, el ritme de vida de les persones.

Nivell de transcendència

- Observar que, avui, continua existint la presència del fet religiós en la nostra societat a través d'una pluralitat d'opcions religioses, tot i que vivim en una societat laica, no religiosa. Comentar la presència de llocs de culte diversificats en el nostre país i constatar la pluralitat de tradicions religioses en el planeta Terra, tot adonant-se que les religions són una resposta a molts dels interrogants de l'ésser humà.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Fet religiós.	Realització de qüestionaris per comparar la diferent vivència del fet religiós entre persones de generacions diferents.	Actitud reflexiva en relació al fet religiós.
Laic.	Recerca del sentit de frases fetes vinculades amb el fet religiós.	Interès per l'estudi i la recerca de la presència del fet religiós a la societat.
Societat laica / societat religiosa.	Resum i comprensió de textos.	Capacitat d'obertura a la presència de diferents religions en el nostre entorn.
Campanes i campanars: usos i funcions.	Anàlisi i identificació de tipologies de campanars.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.

Noms de diferents tradicions religioses presents a Catalunya.	Interpretació de mapes relacionats amb la sociologia de les religions.	
	Representació proporcional de la presència de les principals religions en el món.	
	Debat sobre la presència del fet religiós en la nostra societat.	

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat poden ser especialment útils per a l'avaluació final els exercicis de la pàgina 27.

Unitat 2 Com s'organitza l'església?

Objectius específics de la unitat

- Constatar que, a Catalunya, al costat d'una organització i d'una distribució civil del territori, existeix una organització i una distribució eclesiàstica de l'església Catòlica que explica molts aspectes de la nostra vida quotidiana i cultural del país.
- Conèixer la distribució territorial de l'església Catòlica a Catalunya a partir dels principals nivells d'organització: parròquies, arxiprestats i bisbats.
- Descobrir alguns dels sentits de la vida quotidiana d'una parròquia.
- Aprofundir en l'organització i distribució dels bisbats a Catalunya, reconeixent-ne alguns trets dels seus orígens i posterior evolució.
- Analitzar les dades demogràfiques dels bisbats catalans.
- Descobrir alguns aspectes de l'organització i els serveis d'un bisbat i de l'organització de l'església Catòlica.
- Especificar algunes dades concretes dels àmbits territorials eclesiàstics on viuen els alumnes: parròquia, arxiprestat i bisbat.
- Reconèixer l'existència de diferents esglésies cristianes en el món, tot especificant-ne els principals grups: catòlics, protestants i ortodoxos.
- Constatar la diversitat de religions en el nostre món i conèixer-ne la seva proporcionalitat.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Iniciar la unitat fent una comparativa entre l'organització civil del territori (barri, poble o ciutat, comarca...) i l'organització de l'espai eclesiàstic: parròquia, arxiprestat, bisbat... Prendre consciència dels espais organitzatius de l'Església a partir de consultes en webs.

Nivell de sentit o de valors

- Adonar-se del valor que ha tingut o pot tenir la vida en una parròquia per a les persones que hi ha al seu entorn. Descobrir la presència i l'estructura dels bisbats a casa nostra, els seus orígens i la seva composició actual a partir de l'anàlisi de dades demogràfiques.

Nivell de transcendència

- Descobrir i analitzar l'estructura organitzativa de l'església Catòlica i analitzar la presència de diferents "esglésies" en el nostre món, així com l'origen dels seus diferents desenvolupaments: església Catòlica, església Ortodoxa i esglésies Protestants.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Parròquia.	Realització de qüestionaris per reconèixer la pròpia identitat civil i l'eclesiàstica, si és el cas.	Actitud reflexiva en relació a l'estudi de l'organització de l'Església.
Arxiprestat.	Elaboració d'una entrevista a un rector o persona responsable d'una parròquia.	Interès per l'elaboració de qüestionaris relacionats amb la presència d'organitzacions religioses en la nostra societat.
Bisbat.	Localització i estudi de l'evolució del propi bisbat a través de mapes i webs.	Capacitat d'obertura a la presència de diferents religions en el nostre entorn.
Vida parroquial.	Comparació de les dades demogràfiques dels bisbats de Catalunya.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.
Estructura església Catòlica.	Elaboració d'un esquema sobre l'organització de l'església Catòlica.	
Esglésies cristianes.	Recerca i interpretació del vocabulari bàsic relacionat amb les esglésies Cristianes.	
Cisma d'Orient.	Interpretació de mapes amb la presència de les esglésies cristianes al món relacionats amb els bisbats de Catalunya.	
Ortodoxos.		
Reforma Protestant.		
Calvinisme.		
Luteranisme.		
Anglicanisme.		
Ecumenisme.		

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- Es poden tenir molt presents els qüestionaris i el treball de recerca de la web del bisbat corresponent a través d'internet.
- Tenir present que la unitat presenta força exercicis relacionats amb el comentari i la interpretació de mapes.

Unitat 3 Anàlisi del paisatge

Objectius específics de la unitat

- Constatar la pluralitat d'espais civils i religiosos que tenim en l'entorn.
- Clasificar els diferents espais religiosos catòlics que hi ha en la geografia de Catalunya: esglésies, ermites, catedrals, monestirs, convents i santuaris.
- Definir i identificar les diferents funcions dels espais religiosos esmentats.
- Descobrir el nom de les persones que tenen cura o habiten els espais religiosos esmentats.
- Conèixer i identificar en un mapa alguns dels principals monestirs i santuaris més coneguts de Catalunya.
- Adonar-se que hi ha espais religiosos en totes les tradicions religioses.
- Debatre i reconèixer el dret de les diferents confessions religioses a disposar d'espais propis per als cultes i per a les celebracions.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Posar en comú els coneixements que tenen els alumnes en relació a la distinció entre espais no religiosos i espais religiosos, tot classificant aquells espais més emblemàtics de l'entorn més proper. Posar també en comú el nom de diferents espais religiosos, tot classificant-los pel seu nom i funció: monestir, catedral, santuari, ermita, convent, església, capella...

Nivell de sentit o de valors

- Prendre consciència del sentit de valor que tenen per als creients els diferents espais religiosos, així com conèixer el nom de les persones que els habiten o en tenen cura. Valorar, també, l'important patromini religiós de Catalunya, a partir del coneixements d'algunes de les seves principals edificacions i localitzar-les en el territori.

Nivell de transcendència

- Valorar els espais religiosos propis i els d'altres tradicions religioses i debatre el dret de totes les cultures a disposar d'espais de culte.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Espais civils / Espais religiosos.	Classificació d'espais segons si són civils o religiosos.	Interès per conèixer espais religiosos de l'entorn més immediat.
Església.	Identificació de diferents espais catòlics segons la seva funció.	Interès per conèixer edificis i persones vinculades a edificis religiosos.
Capellà.	Localització d'espais religiosos propers a l'entorn de l'alumne/a.	Capacitat d'obertura a la presència de diferents religions en el nostre entorn.
Ermita / ermità.	Reconeixement de les persones que habiten o són responsables d'espais religiosos.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.
Catedral / canonge.	Localització de grans edificacions religioses presents a Catalunya.	

Monestir / monjo / monja.	Debat i comentari sobre el dret de disposar d'espais religiosos per part de totes les tradicions religioses.	
Santuari.	Elaboració d'un mural amb imatges de diferents tradicions religioses.	
Oratori.		
Capella.		
Convent .		
Rectoria, rector, vicari.		
Mesquita / oratori.		

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats, sobretot les basades en l'estudi de l'entorn de l'alumne/a.
- En aquesta unitat poden ser especialment útils per a l'avaluació final els exercicis de la pàgina 59.

Unitat 4

Biografies

Objectius específics de la unitat

- Reconèixer l'aportació d'homes i de dones concrets a la història de l'Església a Catalunya.
- Descobrir la biografia de persones vinculades a la història de l'Església.
- Elaborar una o més biografies a partir de pautes indicatives.
- Situar en el temps i en l'espai els personatges estudiats a partir d'un eix cronològic i de les característiques de cada etapa històrica.
- Conèixer les aportacions fetes pels personatges estudiats a la història de l'Església i de Catalunya.
- Aprofundir en la biografia de persones d'Església vinculades a l'àmbit local on viuen els alumnes.
- Adonar-se que les biografies de les persones estudiades han mostrat uns valors i unes actituds que val la pena de tenir en consideració.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Debatre i reconèixer que en els nostres pobles i ciutats, a través dels seus edificis, carrers, places... fem servir noms de persones que han destacat per la seva biografia i que, en l'àmbit religiós, hi ha persones que han deixat una petjada important.

Nivell de sentit o de valors

- Fer recerca, a partir del mètode proposat, de persones que han destacat en la vida eclesiàstica a Catalunya, tot descobrint-ne els valors pels quals diem que han deixat petjada i situant-los en l'espai i el temps que els pertoca.

Nivell de transcendència

- Aprendre a descobrir la importància d'unes actituds i d'uns valors a través de la vida concreta de les persones.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Concepte de biografia.	Elaboració de fitxes informatives sobre personatges relacionats amb la història de l'Església a Catalunya.	Actitud de recerca vinculada a la investigació sobre biografies.
Esboç biogràfic de: <ul style="list-style-type: none"> - Abat i bisbe Oliba - Ramon Llull - Bernat Calbó - Pau Claris - Joaquina de Vedruna - Jaume Balmaes - Antoni M. Claret - Jacint Verdaguer - Torras i Bages - Vidal i Barraquer 	Localització en un eix cronològic de personatges relacionats amb la història de l'Església a Catalunya.	Interès per descobrir actituds i valors relacionats amb persones vinculades a l'Església.
Eix cronològic.	Aprofundiment en l'estudi d'un personatge relacionat amb la història de l'Església a Catalunya, seguint un guió donat.	Capacitat d'investigació per conèixer l'entorn local relacionat amb personatges històrics vinculat a l'Església.
Etapes històriques: <ul style="list-style-type: none"> - Alta Edat Medieval - Baixa Edat Medieval - Edat Moderna - Edat Contemporània 	Debat sobre l'aportació d'actituds i de valors de persones vinculades amb l'Església a Catalunya.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.
	Descoberta de persones d'Església que han fet aportacions importants en el propi poble o ciutat on viu l'alumne/a.	

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat pot ser especialment útil per a l'avaluació final l'exercici referent a l'estudi de persones vinculades a l'Església des de l'àmbit local.

Unitat 5   Cultura, salut i educació**Objectius específics de la unitat**

- Estudiar l'aportació que ha fet l'Església a la història de Catalunya en els àmbits de la cultura, la salut-beneficiència i l'educació.
- Adonar-nos que moltes de les nostres tradicions i celebracions actuals tenen la seva arrel en el calendari litúrgic cristià.
- Identificar festes populars que tenen la seva arrel en la celebració de la Quaresma i de la Pasqua.

- Estudiar l'aportació de l'Església en relació a l'atenció als més pobres i als malalts, tot identificant la tasca que fan algunes institucions.
- Reconèixer la tasca educativa que ha fet i fa l'Església a través de diferents institucions, tot aprofundint en algunes d'elles.
- Estudiar i reconèixer que, a vegades, l'Església no ha actuat prou bé i identificar alguns moments (nacionalcatolicisme) i institucions (Inquisició) en què ha estat així.
- Adonar-nos que el nostre llenguatge fa servir moltes expressions vinculades amb el fet religiós.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Fer una anàlisi de les principals festes d'un any i descobrir-ne la presència de festivitats d'origen religiós, tot analitzant de manera concreta els costums populars que se'n deriven.

Nivell de sentit o de valors

- Aprofundir en el coneixement de les aportacions actuals i històriques que ha realitzat l'Església en els camps de la cultura, de la salut, de la beneficiència i de l'educació. Adonar-se, a la vegada, que no sempre les aportacions de l'Església han estat al servei de la persona.

Nivell de transcendència

- Valorar la presència de l'Església en la societat, tot aprenent a distingir els seus punts forts i els seus punts febles.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Cultura i Església.	Elaboració d'un mural -a partir dels mesos de l'any- amb festes i celebracions de caràcter religiós i popular.	Actitud reflexiva en relació al fet religiós i a la seva presència en la societat.
Salut, beneficiència i Església.	Identificació de festes i celebracions vinculades a la celebració de la Quaresma i de la Pasqua.	Interès per l'estudi i la recerca d'accions realitzades per l'Església en relació a la salut i a l'educació.
Educació i Església.	Lectura i comprensió d'una entrevista vinculada a un representant d'una institució d'Església vinculada al camp de la salut.	Actitud crítica davant l'actuació realitzada per l'Església en alguns moments de la història i en l'actualitat.
Ordes religiosos i congregacions.	Elaboració d'una biografia vinculada a un fundador d'un centre educatiu d'inspiració cristiana.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.
Calendari civil.	Reconeixement, a partir de la recerca de textos, d'algunes aportacions negatives de l'Església.	
Calendari litúrgic: Advent, Nadal, Quaresma, Pasqua, Tot temps.	Debat sobre l'aportació de l'Església en el nostre món a partir del treball d'institucions estudiades.	
Heretgia.		

Bruixeria.		
Inquisició.		
Nacionalcatolicisme.		

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat poden ser especialment útils per a l'avaluació final els exercicis de les pàgines 79, 85, 86 i 88.

Unitat 6 Un recorregut per l'art de Catalunya

Objectius específics de la unitat

- Adonar-se que moltes de les obres d'art del nostre país tenen un origen religiós i formen part del ric patrimoni artístic de Catalunya.
- Identificar aquest origen religiós en obres d'arquitectura, escultura i pintura.
- Aprendre a fer la lectura d'un frontal romànic i identificar-ne els principals elements.
- Aprendre a fer la lectura d'un retaule gòtic i identificar-ne els principals elements.
- Adonar-nos que a través d'una lectura de l'art religiós podem conèixer les principals etapes històriques del nostre país, sigui mitjançant l'arquitectura, la pintura o l'escultura.
- Reconèixer que la història de l'art -des de l'àmbit religiós- ens permet identificar les diferents maneres de ser de les persones al llarg del temps.
- Estudiar l'evolució de la representació d'algunes figures al llarg del temps: Maredeu i Jesucrist.
- Adonar-se que l'estudi de les representacions artístiques en clau religiosa és possible des de moltes tradicions religioses.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Descobrir la presència de l'art en la transmissió del fet religiós. Diferenciar, en primer lloc, les obres religioses de les no religioses i adonar-se que el patrimoni artístic religiós del nostre país és molt ric.

Nivell de sentit o de valors

- Aprendre a llegir obres d'art d'origen religiós a través d'algunes propostes d'art romànic i gòtic, a través dels seus frontals i retaules. Adonar-se que els sentiments religiosos de les persones i les seves maneres d'entendre la seva relació amb Déu han canviat al llarg del temps, fruit de les diferents mentalitats i maneres de pensar. Comprovar l'evolució d'algunes representacions artístiques pròpies del Cristianisme, com la figura de Jesús i la Maredeu. Observar que en la majoria d'obres d'art de totes les regions hi ha la transmissió d'unes idees.

Nivell de transcendència

- Aprendre a llegir i valorar l'art com un llenguatge de comunicació de les persones en relació al fet transcendent i observar que són moltes les cultures religioses que comuniquen els seus sentiments i les seves conviccions a través de l'art.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Edifici d'origen religiós.	Identificació d'edificis d'origen religiós i no religiós.	Interès per fer recerca i comentaris relacionats amb la història de l'art religiós.
Edifici d'origen no religiós. Civil.	Lectura i comentari d'un frontal romànic.	Interès per la interpretació d'obres d'art romànic i gòtic.
Frontal romànic.	Lectura i comentari d'un retaule gòtic.	Capacitat per estudiar l'evolució de representacions de l'art al llarg del temps.
Pantocràtor.	Localització i caracterització de les diferents etapes històriques relacionades amb la història de l'art a Catalunya entre els segles X i XXI.	Valoració d'obres d'art de cultures i tradicions religioses diverses.
Marededéu / Kyriotissa	Anàlisi i identificació d'edificis segons el període històric al qual pertanyen.	
Retaule gòtic.	Interpretació d'una pintura gòtica a partir d'un text del Nou Testament.	Participació activa en els debats proposats a l'aula.
Estils artístics: - Romànic - Gòtic - Renaixement - Barroc - Neoclassicisme - Modernisme - Arts del segle XX	Interpretació d'imatges religioses segons el període històric al qual pertanyen.	
Imatge de Buda.	Interpretació d'una imatge de Buda i d'una màscara africana a partir de la lectura de textos.	
	Recerca sobre el patrimoni artístic religiós als Museus de Catalunya.	

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat pot ser especialment útil per a l'avaluació final l'exercici de la pàgina 95 i els de les pàgines 102 i 103, a més de la proposta final de síntesi de la pàgina 107.

Unitat 7 La justícia, una preocupació de tots

Objectius específics de la unitat

- Adonar-se que la recerca de la justícia és un objectiu per a molts homes i dones.
- Saber concretar exemples de persones i institucions que treballen o han treballat en bé de la justícia.
- Localitzar i analitzar situacions actuals d'injustícia.

- Aprofundir en el treball que realitzen algunes ONG en la recerca d'un món més just.
- Observar, a través de textos, que l'Església ha volgut treballar -des dels seus orígens- en la creació d'un món més just.
- Conèixer algunes aportacions històriques de l'Església a la justícia social.
- Adonar-nos que la justícia és una preocupació universal.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Descobrir, en els còmics, que són molts els personatges de ficció, però també de la vida real, que treballen en bé de la justícia.

Nivell de sentit o de valors

- Prendre consciència que en el nostre món hi ha moltes situacions d'injustícia i analitzar alguns casos en concret. Adonar-se que són moltes les institucions i organitzacions (d'origen civil i religiós) que treballen per la justícia al món.

Nivell de transcendència

- Conèixer l'aportació de l'església a la recerca de la justícia humana i observar que totes les religions tenen sentit quan són capaces de treballar per un món més just.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Justícia / injustícia.	Lectura i comprensió de textos.	Interès per fer recerca en relació a la idea de justícia/ injustícia.
Marginació social.	Elaboració de síntesis a partir d'esquemes.	Capacitat crítica per avaluar diferents situacions humanes on no es compleixen els drets humans.
Violència de gènere.	Recerca del treball realitzat per les ONG.	Valoració positiva de grups i institucions que treballen en bé de la recerca de la justícia.
ONG: organització no governamental.	Anàlisi i interpretació de frases.	Valoració positiva de l'aportació de l'Església en el treball per un món més just.
Església i justícia.	Realització de debats.	Valoració positiva de les diferents tradicions religioses que treballen en la recerca de la solidaritat, la pau i el benestar.
Encíclica.		Participació activa en els debats proposats a l'aula.
Zahah.		

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat pot ser especialment útil per a l'avaluació final l'exercici de síntesi final de la pàgina 123.

Unitat 8**Reptes****Objectius específics de la unitat**

- Conèixer quins són els reptes que té l'Església i la societat en relació a la seva existència i a la convivència en una pluralitat de propostes religioses.
- Definir què és el diàleg interreligiós i saber-ne les raons, les dificultats, els protagonistes, els riscos i les condicions.
- Identificar centres i institucions que treballen pel diàleg interreligiós.
- Adonar-se del propòsit que significa la idea de la "Regla d'or".
- Ser capaç d'identificar i fer-se conscient dels principals objectius treballats en cada unitat.

Recorregut metodològic per nivells

Els objectius específics de la unitat es reparteixen, metodològicament, en tres nivells fent el següent recorregut:

Nivell d'experiència vital

- Partir del comentari individual i col·lectiu d'allò que significa el mot "repte" i plantejar un primer debat entorn a si és possible conviure en un clima de "diàleg interreligiós".

Nivell de sentit o de valors

- Presentar, a través de les informacions, el diàleg interreligiós com un valor a tenir en compte en la nostra societat, discutint-ne les seves aportacions a la convivència entre diferents grups humans.

Nivell de transcendència

- Adonar-se que les religions van a la recerca de respostes a unes mateixes preguntes i que, molt sovint, formulen principis comuns (Regla d'Or), malgrat es facin sota rituals, litúrgies i formes diferents.

Continguts

De conceptes	De procediments	D'actituds
Diàleg interreligiós.	Identificació i debat del concepte de diàleg interreligiós.	Actitud positiva per buscar el comú entre les religions.
Prejudici.	Interpretació de textos i de característiques pròpies del diàleg interreligiós.	Actitud crítica davant postures religioses intransigents.
Empatia.	Recerca d'institucions i de conceptes relacionats amb el diàleg interreligiós.	Interès per acollir favorablement el concepte de diàleg interreligiós.
Fòrum.	Anàlisi i deducció del concepte de la "Regla d'Or".	
Ecumenisme.	Esquematització de les idees principals de cada unitat amb paraules pròpies.	
Multireligiositat.		
Taizé.		
Parlament de les Religions.		
Integrisme.		

Centre Abraham.		
Regla d'Or.		

Procediments d'avaluació

- Partir del criteri d'una avaluació individual i contínua.
- Tenir present l'aportació oral dels alumnes en les activitats.
- En aquesta unitat pot ser especialment útil per a l'avaluació final l'exercici de la pàgina 131.
- *Per al conjunt de tota la matèria, es pot avaluar la feina dels alumnes a partir del treball de les pàgines 132-135.*

5. Connexions de la matèria de Cultura Religiosa amb la resta de matèries curriculars

La matèria de Cultura Religiosa està relacionada amb altres àrees del currículum comú de secundària. Voldríem destacar-ne, bàsicament, la relació amb:

L'àrea de Ciències Socials, des de diferents punts de vista:

1. En primer lloc, des de la vessant de la geografia, ja que es pretén que l'alumne/a reflexioni sobre la presència de l'Església a través de l'anàlisi del paisatge i de l'estudi i la interpretació de mapes on es representen les diferents formes d'organització de l'església, com seria el cas dels bisbats.
2. En segon lloc, des de la vessant de la història, donat que molts aspectes del nostre país només es poden explicar per la intervenció decisiva de moltes persones relacionades amb el fet religiós cristià. De manera concreta, es treballa el fil del temps històric vinculat a persones clau que han deixat una petjada important en la història del país.
3. En tercer lloc, des de la vessant de l'estudi de la sociologia i de les ciències socials, per entendre la pluralitat del fet religiós a Catalunya en els moments presents i la resposta que dona l'església a temes de justícia i equilibri social, juntament amb altres institucions de caràcter laic.
4. En quart lloc, des de la vessant de la història de l'art, donat que una part molt important del patrimoni artístic de Catalunya té la seva raó de ser en l'expressió del fet religiós al llarg del temps.

La cultura religiosa i les ciències socials estan, doncs, absolutament vinculades i es complementen per poder entendre el nostre món actual.

L'àrea de la llengua:

1. Al llarg de les unitats es treballen un conjunt de grups lèxics i semàntics vinculats amb la història de l'art, la pintura, l'arquitectura,... que ajuden a l'alumne/a a ampliar el seu camp cultural general i posen en relació la llengua amb la cultura del país.
2. D'altra banda, es treballen moltes frases fetes i expressions populars que només tenen una explicació si es fa una bona comprensió d'aspectes relacionats amb el fet religiós.

L'àmbit de la Tutoria:

La dinàmica de treball proposada en el desenvolupament de les unitats, que parteix sempre de l'experiència dels alumnes, fa que sigui un espai on els alumnes poden expressar els seus sentiments i les seves opinions en relació a molts àmbits que fan referència al camp del creixement personal de l'alumne/a. Pensem que és bo que els tutors, si no són ells mateixos qui imparteixen aquest material, puguin conèixer els debats i els temes que es posen a debat, ja que poden ajudar a créixer en molts camps relacionats amb l'educació en valors.

Relació amb l'Educació per a la Ciutadania

Al llarg d'aquest material es treballen un seguit de valors relacionats amb la tolerància, la diversitat cultural, els drets humans i la solidaritat, en relació al fet religiós. Aquests quatre àmbits es poden relacionar molt bé, i ser un bon complement, amb el treball que dugui a terme des de l'àrea d'Educació per a la Ciutadania. Unes vegades per complementar, d'altres com a punt de partida de nous debats i treballs.

Globalment, podem afirmar que els continguts treballats permeten un millor assoliment dels objectius generals de l'etapa de secundària obligatòria.

6. Contribució de la matèria a l'assoliment de les competències bàsiques

L'àrea de Cultura Religiosa, i concretament les activitats que es proposen al llarg de les diferents unitats de treball, reforcen les competències bàsiques que s'indiquen en el currículum. De manera específica, pensem que aporten elements molt vàlids en la part de les competències que assenyallem **en negreta** i que han quedat reflectits en el desglossament de la programació de cada unitat. La resta de competències que no es estan subratllades no vol dir que no es treballin, però -en tot cas- no són objecte de treball prioritari en aquesta àrea.

*1. **Competència comunicativa lingüística** i audiovisual*

*2. **Competència artística i cultural***

3. Competència relativa al tractament de la informació i competència digital

4. Competència d'aprendre a aprendre

5. Competències personals:

Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competència centrada en conviure i habitar el món

Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic

Competència social i ciutadana